

KESZTHELYI SÁNDOR:
NÉHÁNY RÉGI MAGYARORSZÁGI NAPÓRÁRÓL¹

**Digitalizálták a Magyar Tudománytörténeti Intézet munkatársai, Gazda István
vezetésével, közreműködött: Vargha Domokosné**

*„Az ember az egyetlen lény, akit zavar az idő, és
ebből a nyugtalanságából származik kifinomult
művészetének nagy része, vallása java része és
majdnem egész tudománya. Mert a természet
időszakos szabályossága, a felkelő Nap és csillagok,
az évszakok lassú ritmusa vezetett a törvény és a
rend fogalmához, amely minden tudományok
kezdeté”
(Arthur C. Clarke).*

¹ Forrás: Keszthelyi Sándor: Magyarország napórái. A rögzített napórák katalógusa. Bp., 1998. Magyar Csillagászati Egyesület. 128 p. (Részletek: pp. 3–4, 7–9., p. 119, 121. a szerző válogatása kiadványunknak.)

A magyar nyelvű napóra irodalomból:

Bartha Lajos: Séta a csillagos égen. Bp., 1960. pp. 84–105. [A gnómon, időegyenlet, ekvatoriális napóra készítése]

Bartha Lajos: Budapesti rögzített napórák és időméréssel kapcsolatos épületek. Budapest csillagászati tárgyú épületdíszei. = TIT CSBK Csillagásztörténeti adatgyűjtő csoport értesítő 1984. 1. sz. 8 p. [Leírás 18 budapesti napóráról]

Bartha Lajos: Napóra kultúra és napóra kutatás Magyarországon. = Csillagászati Értesítő, 1986. 1–2. sz. pp. 141–160. [Adatgyűjtési módszerek, statisztikák, a napórák története a középkortól napjainkig]

Bartha Lajos: Hordozható napórák. Válogatás magyarországi gyűjteményekből. Bp., 1995. pp. 6–12. [A napórák történetéről, működéséről, típusairól, elméletéről]

Hahn István: Naptári rendszerek és az időszámítás. Bp., 1983. pp. 17–34. [Napórák története, ókori típusok]

Horváth Árpád: Az óra regénye. Bp., 1957. pp. 12–23. [Az időmérés problémái, a napórák az ókorban és a középkorban, napórákésztők]

Karlovits Károly: Az időmérés története. Bp., 1984. pp. 5–14. [A különféle időmérő eszközök története között a napórák fejlődéséről is]

Ponori Thewrewk Aurél: Napórák készítése. In: Kulin György – Róka Gedeon: A távcső világa. Bp., 1975. pp. 825–849.; 2. bőv. kiad.: 1980. pp. 885–910. [Csillagászati alapok, típusok, szerkesztések]

Ponori Thewrewk Aurél: Napórákról. In: Meteor csillagászati évkönyv 1992. Bp., 1991. pp. 124–132. [Történetük, alaptípusok, szerkesztési elvek, elkészítésük]

Rékai Csaba: A napórákésztés elméleti alapjai. Bp., 1993. Kézirat. 199 p.; Átdolgozva: Gnomonika. Bp., 1994. Kézirat. 131 p. [Elméleti csillagászati alapfogalmak, napórákésztéshez szerkesztések, kitézések, gyakorlati tanácsok]

Szécsényi-Nagy Gábor: Tájékozódás a csillagos égen. A csillagászati megfigyelésekről középiskolásoknak. Bp., 1979. pp. 57–69. [Egyszerű kísérletek gnómonnal. A napórák elve, készítése, típusai, képei]

Tóth Aurél: A földrajzi gyakorlótér. Bp., 1974. pp. 28–62. [Földrajzi gyakorlótér a földrajztanításban. A napórák típusai, szerkesztésük, elkészítésük, egyéb csillagászati demonstrációs eszközök]

Napórakat, vagyis a Nap által működtetett időmérő eszközöket országszerte láthatunk műemlékeken, középületeken, parkokban, iskolák kertjében. Felkutatásuk, jegyzékbe foglalásuk és tanulmányozásuk elvileg a kultúra több területének lehetne feladata.

Egy napóra

– tekinthető önmagában is művészeti alkotásnak, hiszen készítheti festő, szobrász, iparművész, vagyis a képzőművészeti, művészettörténeti szakemberek figyelmére is számot tarthat.

– tekinthető műszaki alkotásnak, hiszen gyakorlati elkészítése, időálló anyagainak meghatározása, méretezése technikai felkészültséget kíván. Egy napóra ezért a hazai technikatörténet és műszaki kultúra emléke is lehet.

– tekinthető az épület (sokszor műemlék) szerves részének, hiszen gyakran az épülettel együtt készül, osztozik annak sorsában. Ezért sok napóra a hazai építészet, építészettörténet, műemlékvédelem szakemberei által ismert. A napórával díszített épület gyakran a városkép jellegzetessége, említik könyvekben, a település lakosai ismerik.

– tekinthető időmérő csillagászati eszköznek, hiszen a Föld napi forgását és a Nap körüli éves keringését tükrözi egy adott helyen. Tervezéséhez, szerkesztéséhez, elkészítéséhez csillagászati ismeretekre van szükség. A köztéri napóra a csillagászati ismeretterjesztés egyik fontos eszköze és az iskolai oktatás csillagászati részének demonstrálásában a leghasznosabb. Egy napóra készítője nyilván csillagászati érdeklődésű, így kutatásuk az adott település csillagászati múltját segít feltárni és a hazai csillagászat történetéhez is juttat adatokat. Különösen a középkorban a napóra volt az egyetlen aránylag széles körben is elterjedt csillagászati műszer. Sőt a 19. század közepéig napórával ellenőrizték a pontatlanabb mechanikus órák járását.

A napóra így lehetne művészeti, műszaki, építészettörténeti vagy csillagászati eszköz. Azonban a hazai napórák hovatarozása már eldőlt. A napórákra a csillagászati érdeklődésűek figyeltek fel, ők kezdték el és folytatták az adatgyűjtést. (...) Napjainkra összeállt a hazai rögzített napórák adatbázisa. (...)

Statisztika napóráinkról

A napórák előfordulása Magyarországon: megyénkénti összegezés, készítésük évszázados eloszlása, típusaik gyakorisága.²

Megye	Összes	XIII.	XIV.	XV.	XVI.	XVII.	XVIII.	XIX.	XX.	H.	V.	E.	K.
Bács-Kiskun	6							1	5		3	3	
Baranya	31						2	11	18	6	21	4	
Békés	1								1		1		
Borsod-Abaúj-Zemplén	22		1				4	4	13	1	18	2	1
Budapest	40						1	4	35	4	23	9	4
Csongrád	6						1	1	4	1	3	2	
Fejér	14						4	2	8	1	12	1	
Győr-Moson-Sopron	28	1				6	10	2	9		27	1	
Hajdú-Bihar	3							1	2	1	1	1	
Heves	11						2	1	8	5	2	3	1

² H= horizontális, V= vertikális, E= ekvatoriális, K= különleges (szkáfosz, déljelző lyuk napóra)

Jász-Nagykun-Szolnok	6							1	5	2	2	2	
Komárom-Esztergom	19								19	2	15	2	
Nógrád	72		1				1	1	69		5	67	
Pest	25		1	1			1	2	20	5	12	8	
Somogy	24						1	4	19	3	17	4	
Szabolcs-Szatmár-Bereg	8							1	7		6	2	
Tolna	15						7	4	4	1	12	2	
Vas	32		1	1	2		8	7	13	6	24	2	
Veszprém	33						4	11	18	5	25	2	1
Zala	9						2	1	6	2	5	2	
Összesen	405	1	4	2	2	6	48	59	283	45	234	119	7

Hét régi magyarországi napóra

Kőszeg (Vas megye)

Jurisics tér 14. Lakóház. Ambrózy-ház vagy Szovják-ház. Műemlék. A 13. század második felében épült, egyik legrégebbi épülete a városnak. A ház udvari részein egyes részletek maradtak a 14–16. századból, de az 1560-as évek végén nyerte késő reneszánsz utcai homlokzatát, udvari loggiáit és sgraffitto festését. 1739-es barokk változtatását 1965–1967 között az Országos Műemlékvédelmi Felügyelőség (OMF) helyreállította.

Napóra került elő a lakóház udvari szárnyának DK-i falán, 4,5 m magasban. Vertikális. Mai pálcája a vízszintestől kissé lehajlítva áll, esetenként eltűnik illetve pótolják. A számlap vakolatra festett, részben karcolt, nagyjából félkör alakú, 40 cm átmérőjű a leghatározottabban bekarcolt része. Nem szabályos a körív, jobb oldala torzultabb. A félkörön belüli rész igen réginek tűnik. Legfelül egy 20 cm-es területen 6 nyílhegy van festve. Kifelé 6 hosszabb nyíl irányul. Mind páronként csoportosítva, kissé szétnyílóan, kézzel meghúzva eléggé esetlegesen. A félkörön kívüli részen a vakolatra újabb, erősebb vörös olajfestéssel 8 óravonal és római számozás festve: VIII–XII–XV, változó közül. 1992-re a jobb oldali számok kitöredeztek. A napórának több periódusa volt:

1.) Legbelső, eredetileg talán köre karcolt napóra. Ez a középkori ház udvari falán már a 15. század környékén elkészülhetett. Pontosán már nem határozható meg, mert utóbb újra és újra levakolhatták, újrakarcolták, újrafestették, egyes részeit javították, ma együtt látjuk a különböző korok munkáját. Az a tény, hogy a napóra nem a főhomlokzaton, hanem a rejtettebb, átépítésre alig kerülő, nem bolygatott udvari falon van, lehetségessé teszi a napóra középkori eredetét.

2.) A félkör alakú vakolt területre festett napóra, mely az 1560-as évek végén készült. Esetleg ezt is újrafestették, módosították a tulajdonosváltozások miatt 1739-ig. Akkor a barokk építészek levakolták, amely két évszázadig jótékonyan takarta.

3.) Az 1965–1967-es felújításkor eltávolították a vakolatot, feltárták a régi napórát. Belső részét restaurálták, külső részét kiegészítették az osztásokkal és a római számozással. A falat újravakolták, de ezt a mezőt kihagyták. 1981-ben a külső részt újrafestették. 1997-ben az esőcsatorna hibája miatt a számlap leázott, károsodott, az árnyékvető eltűnt.³

³ Adatközlő: Deicsics László, 1979.

Irodalom:

Gímes Endre: Észak-Dunántúl. Bp., 1981. p. 218.

Wellner István: Magyarország. Bp., 1981. p. 648.

Császár László: A műemlékvédelem Magyarországon. Bp., 1983. p. 310.

Mátraverebély (Nógrád megye)

Dózsa György u. 4. R. k. templom. Műemlék. Kezdetben egyszerű, egyhajós kis román stílusú templom volt, a tatárjárás után újjáépült, valószínűleg 1250–1280 között. Verebi Péter a plébánia kegyura 1380 táján a templomot átépítette és kibővítette gótikus stílusban, az építkezés 1396-ban fejeződött be. A 18. századvégi barokk átalakítást 1914–1917 között ismét gótikus helyreállítás követt.

Napóra (vagy arra hasonlító rajz) került elő az OMF 1962–1963-as restaurálásakor. A sekrestye falának kutatásánál szinte érintetlenül tárult fel a régi középkori vakolaton a bekarcolt rajz. A jelenlegi sekrestye É-i falán, azaz az eredeti egyhajós templom valamikori külső D-i falán van. Vertikális, árnyékvetője hiányzik, csak lyuk jelzi helyét 2,85 m magasban. A számlap egy szabálytalan ovális 0,61×0,71 m mérettel. Körbefutóan mind a tizenkettő római szám felírva, változó közűen alul a XII, felül a VI. Közbeeső pontozással jelezve az időosztások. Napóráként működve árnyék csak a IX–X–XI–XII–I–II–III órajelzésekre eshetett, a felette levőkre nem. Az óraszámzás úgy növekszik, mint a többi fali napóránál, azaz az óramutató járásával ellentétesen és nem úgy mint a mechanikus óráknál. Nem szabályosan szerkesztett, többszöri újrakarcolások láthatók.

A napóra készítése a templom építési korszakaiból jól meghatározható. Legkorábban a fal építésekor, azaz 1250–1280 között készülhetett. Nem lehet későbbi, mint az 1380–1396-os bővítése, hiszen ekkor a déli hajó megépítésével a napóra belső térbe került, többé közvetlen napfényt nem kaphatott. Ezért vakolták és meszelték le. Esetleg újra és újra átrajzolták a régebben ott lévő napórát a meszelést végzők. A különös, valószínűleg a 14. század elején megrajzolt napóra mindenképpen további kutatásra és töprengésre érdemes.⁴

Narda (Vas megye)

Kossuth u. 96. R.k. Szent János templom. 11–12. századi eredetű, valószínűleg 1250 körül épült, 14–15. századi felújítással, díszítéssel. A 18. században barokk stílusban átalakították. 1991-ben az OMF feltárta és helyreállította középkori részleteit.

Bekarcolt középkori napóra van a kőből falazott, vakolt, kívül is színesen dekorált templomhajó D-i falán balra 2,4 m magasban. Vertikális. Árnyékvetője hiányzik, csak a lyuk helye látható. A számlap szabályos két koncentrikus kör, a belső 52 a külső 58 cm átmérőjű. A sugaras osztásvonalak a vízszintes vonal felett egy-egy, alatta nyolc-tíz szektort hoznak létre. A felület főleg a bal oldalon elég sérült. Annyi látható, hogy a szektorok nem egyenlők. Óraszámzása nincsen. A körök egyvonalban, az egyenes vonalak duplázva futnak. Az egész

C. Harrach Erzsébet – Kiss Gyula: Vasi műemlékek. Szombathely, 1983. p. 198.

Bariska István – Németh Adél: Kőszeg. Bp., 1984. p. 75.

Karlovits Károly: Az időmérés története. Bp., 1984. p. 6, 15.

Lakatos Lajos: Rövid áttekintés Vas megye napóráiról. 1. = Egyesületi Híradó, 1991. 2. sz. p. 19.

Vértes Ernő: Napórák a történelmi Vas megyében. = Egyesületi Híradó, 1993. 3. sz. p. 10, 22. (képpel); 4. sz. pp. 576–577. (képpel).

⁴ Adatközlő: Zomboriné M. Gizella, 1980.

Irodalom:

Czeglédy Ilona – Koppány Tibor: A mátraverebélyi r. k. templom. = Magyar műemlékvédelem 1963–1966. Bp., 1969. p. 40.

Buka Adrienne: Skicc a falon – a mátraverebélyi napóra. = Meteor, 1993. 4. sz. pp. 38–40.

Buka Adrienne: Középkori fali napórák Magyarországon. In: Technikatörténeti Szemle XXI. 1994–95. Bp., 1995. pp. 106–110. (rajzzal).

napóra szerkesztése, kivitele hasonlít a rudabányaira, így ennek kora is 14. századi lehet. A 18. században barokk stílusúra alakították a templomot. Mindent befalaztak, kívül és belül mindent levakoltak, nyugati tornyot és bejáratot építettek, nagyobb barokk ablakokat nyitottak. Ekkor a bekarcolt napóra is a vakolatréteg alá került. A templomon 1991-ben az OMF nagyszabású műemléki felújítást végzett. A külső falakról lefejtették az összes barokk vakolatot. Akkor újra előkerült a bekarcolt középkori napóra. Nem feltűnő látvány, csak súroló napfényben veheti észre a figyelmes szemlélő.

Ráckeve (Pest megye)

Viola u. 1. Görögkeleti Szerb templom a Boldogasszony tiszteletére. Műemlék. Késő gótikus stílusban építették 1487-ben, az al-dunai Kevéről idevándorló szerbek. 1517-ben mellékkápolnákkal bővítették. Többször felújították.

Napóra van a templomon, a hajó és a félköríves szentély találkozásánál lévő gótikus támpillér D-i falán 2,5 m magasságban. Vertikális. Eredeti árnyékvetője a falra merőleges lehetett, utólagos pótlása 15 fokkal hajlik le a vízszintestől. A számlap eredetileg köre karcolt lehetett, későbbi vakolások után újrafestve 8 darab fekete óravonallal 25 cm hosszan, változó közűen 112 fokos szögtartományt kitöltve. Nem övezi keret vagy a középkori napórákra jellemző körív. Óraszámozása a cirill (ószerb) ábécé betűivel, melyek 8–12–3 órának felelnek meg. Az utólagos restaurálások durván, szabálytalanul behúzott óravonalakat eredményeztek. A napóra a templom 1487-es megépítése és a mellékkápolnák 1517-es elkészülte között létesült, legvalószínűbb hogy a 15. század legvégén készült. A legészakibb a középkori bizánci stílusú egyházi napórák közül. A templom 1771-es felújítása és a különálló toronyba 1776-ban mechanikus óra készítése lehetett az oka a középkori napóra levakolásának. A vakolat alól elő-előtűnő napórát később újrarajzolták, lemeszelték és legkésőbb 1991–1992-ben újrafestették.⁵

Rudabánya (Borsod-Abaúj-Zemplén megye)

Temető u. Ref. templom. Műemlék. Az egykor virágzó középkori bányaváros 13. századi eredetű és Szent Miklós tiszteletére épült templomát a 14–15. században nagyméretű, háromhajós gótikus csarnoktemplommá építették át. A 16. századi török pusztítások romba döntötték. 1664–1665-ben nyerte mai alakját, csak a leginkább megmaradt Ny-i részét építették fel újra templommá, a középkori templom többi része csak alapfalakban ismerhető fel. A későbbi felújítások (1778, 1927–1930, 1973–1975, 1980) lényegesen nem változtattak külsején.

Napóra van a templom D-i sarkán a támpillér DK-re néző oldalán 2 m magasban a templom legrégebbi, a 14. század közepe óta változatlanul álló részén. Vertikális. Eredeti árnyékvetője hiányzik, közepébe többször helyeztek újabb vaspálcát, de mindannyiszor letörték, kivették. A számlap kövekre karcolt. Két koncentrikus kör látható, a belső 0,26 a külső 0,4 m-es. Óraszámozása nincs, de sugárirányban 12 körcikkre osztott, ebből 8 szektor a vízszintes vonal alá esik. Az osztások egyenközűek, átlagosan 22,5 fokosak, az egész napóra szimmetrikus képű. A belső kör egyetlen kötőmőn van, valószínűleg még a beépítés előtt

⁵ Adatközlő: Bartha Lajos, 1994.

Irodalom:

Bartha Lajos – Holló Szilvia: Középkori eredetű napóra Ráckeven. = Meteor, 1995. 1. sz. pp. 45–48. (képpel)

Buka Adrienne: Középkori fali napórák Magyarországon. In: Technikatörténeti Szemle XXI. 1994–95. Bp., 1995. p. 112.

rávésték. A külső kör több kötőmbön halad keresztül, nyilvánvalóan csak az építkezés után karcolhatták rá. A számlapot utólag átalakították, de a legrégebbi részei részben felismerhetők, ezek kettős, egymástól 6 mm-re futó párhuzamosok, finoman vésett karcolások 1 mm mélyen.

A napórát több évszázadig jótékony vakolatréteg fedte. Az 1927–1930-as felújításkor a külső vakolat alatt került elő az alig észrevehető, idő koptatta, finom karcolat. A Műemlékek Országos Bizottsága restaurálta a napórát. A külső kört változatlanul hagyták, de a belső körben a napórát újra készítették. A kört levakolták, a 6 mm-es közöket körben és sugárirányban kimélyítették, habarccsal töltötték ki. Utóbb az egész falrészt, így a napórát is lemeszelték. Idővel a meszelés is, a vakolat is lehámlott. 1990-re újra láthatóvá vált az eredeti kőbe karcolt napóra. A napóra mérete, szerkesztése, kialakítása tipikusan középkori, beosztása ekléziasztikus, azaz az imaidőket és az azokat megfelelő időt jelzi. Valószínűleg a gótikus támpillérrel egy időben a 14. század végén készülhetett.⁶

Sopron (Győr-Moson-Sopron megye)

Pozsonyi út. R. k. Szent Mihály plébániatemplom. Műemlék. Már a 11. században kisebb templom állt itt, de a nagyméretű, háromhajós későromán-koragót stílusú épületet az 1241-es tatárjárás pusztításai után, feltehetően 1250 körül kezdték el építeni. 1276-ra készült el teljesen. Lényegében ezt a templomot látjuk változatlan formájában ma is. A vallásháborúkat követően 1674-től ismét a római katolikusoké lett. Az 1728-as tűzvészt követően barokk stílusban újjáépítették. 1859-1866 között Storno Ferenc restaurálta és visszaadta eredeti középkori képét. Az 1980-as évektől a műemléket az OMF Soproni Kirendeltsége folyamatosan renoválja.

Egy kőbe vésett középkori napóra került elő a templom déli falának bal oldalán 7 m magasban egy kisméretű gótikus ablak alatt. 1992-ben a kutatást végzők lefejtették a vakolatot és előtűnt az eredeti középkori kőfal a napóra. Egy nagyméretű ablakot jelezve visszavakolták, de a napóra felületét kifli alakban szabadon hagyták. A vertikális napóra kőbe karcolt, vagy inkább vésett, mert a vonalak 7–8 mm szélesek és elég mélyek. A szerkesztés szabályos, a vonalak egyenesek, csak néhol ugrott meg a szerszám a kő egyenetlenségén. Egy központba tartó 7 egyenes vonal jelzi az időosztásokat, a függőleges vonaltól balra 2, jobbra 4 vonal van, azaz az egész nem szimmetrikus. A vonalakat két láthatatlan félkör határolja. A belső 32, a külső 72 cm átmérőjű. Mindez egyetlen kötőmbön helyezkedik el. Valószínűleg a 13. század végén készült. Egymástól 5,4 m-re lévő két gótikus támpillér közé kerül közepre, azaz kapott napfényt a nap nagy részében. 1480 után nem készülhetett, mivel akkor egy utólagos orgonakarzatot kezdtek építeni a templom nyugati részén az épületben. Az 1489-re elkészült karzatra feljutáshoz egy kis külső lépcsőházat építettek a napórától nyugatra. A napóra épphogy megmaradt, mert közepétől 63, szélétől 27 cm-re húzódott az építmény, de ettől kezdve napfény alig érte, délután teljesen árnyékba került. A funkcióját veszített időmérőt a legközelebbi renováláskor levakolták és ezalatt pihent 1992-es napfényre kerüléséig.⁷

⁶ Adatközlő: Balázs Zoltán, 1981.

Irodalom: Karlovits Károly: Az időmérés története. Bp., 1984. p. 6, 15.

Bartha Lajos – Buka Adrienne: A rudabányai műemlék templom középkori napórája. = Rudabánya, 1990. 1. sz. pp. 7–12. (rajzzal)

Buka, Adrienne – Bartha, Lajos: A medieval scratch dial on the gothic church at Rudabánya. = The British Sundial Society Bulletin, Vol. 2. 1990. No. 1. pp. 6–7. (rajzzal)

Bartha Lajos: Napórákra vadásztunk. = Turista Magazin, 1990. 11. sz. p. 18.ú

Buka Adrienne: Középkori fali napórák Magyarországon. In: Technikatörténeti Szemle XXI. 1994–95. Bp., 1995. pp. 110–112. (rajzzal).

⁷ Irodalom:

Szentendre (Pest megye)

Várdomb. R. k. plébániatemplom. Műemlék. Szent András tiszteletére a 13. század közepén épült, egyes román stílusú részletei még ma is utalnak erre. 1294-ben az esztergomi johanniták megtorlásul megrongálták. A 14. század első évtizedeiben gótikus stílusban újjáépült. A 15. században is folytak építkezések, akkor nyerte gótikus támpilléreit és részleteit. A török uralom 1541–1595 és 1605–1686 között részben elpusztította, ezért újjáépítik 1710-től. 1725-ben újraszentelik Keresztelő Szent János tiszteletére. Az újabb barokk átalakítások 1780-ban és 1791-ben már nem változtattak a középkori templom külső tömegén. 1954–1957-ig az OMF felújította.

Napóra van a templom tornyának DNy-i támpilléreire helyezve 5,8 m magasságban. Vertikális. Árnyékvetője már nem eredeti, jelenleg egy 15 cm hosszú vasrúd pótolja vízszintesen. A számlap egy 10–15 cm vastag egyenetlen pajzs alakú kemény homokkő tömb. Alul félkör alakúra faragott. 32 cm széles és 35 cm magas. Óraszámozása nincs. Vésett óravonalai 14 körcikkre osztják, ebből a vízszintes vonal alatt 12 szektor esik. Nagyjából egyenlően 15 fokosak (12–16 fok között szóródik). Az óravonalak egyenesek, mélyen húzottak. A napóra kötőmbje nem egyenletesen vastag, körben csipkézett szélű, az évszázadok viszontagságai miatt sérült.

A napóra elkészítésének ideje pontosan nem ismert. Szerkesztése, típusa, kivitele a 14. század elejére utal, valószínűleg a templom 1310–1320-as újjáépítésekor készült. A 14. századi készítése az OMF szerint is biztosra vehető és még a legkésőbbi kormeghatározás is 15. század közepére teszi. Most egy 15. századi gótikus támpilléren található, de láthatóan nem ez lehetett az eredeti elhelyezése, természetellenesen nagyon magasán van, nem fekszik fel a támpillér egyik síkjára sem, csak a sarkára van biggyesztve. Korábban a templom D-i falába lehetett építve, a rombolások közben lezuhant, 1710-ben kerülhetett mai helyére.⁸

Henszlmann Imre: Magyarország csúcs-íves stílusú műemlékei. II. Bp., 1880. pp. 30–43.

⁸ Adatközlő: Bartha Lajos, 1979.

Irodalom: Borovszky Samu: Pest–Pilis–Solt–Kiskun vármegye. Bp., 1910. p. 467.

Magyarország műemléki topográfiája. V. Pest megye műemlékei. II. Bp., 1958. pp. 108–114. (képpel)

Genthon István: Magyarország művészeti emlékei. 1. köt. Dunántúl. Bp., 1959. p. 345.

Horler Miklós: Szentendre. Bp., 1960. p. 174.

Műemlékvédelem, 1966. 4. sz. p. 243. (képpel)

Voit Pál: Szentendre. Bp., 1968. (24. és 25. képen)

Genthon István: Magyarország művészeti emlékei. Bp., 1974. p. 435. (képpel)

Szentendre. Útikönyv. Bp., 1976. p. 116.

Boros – Soproni – Szombathy: Szentendre. Bp., 1977. p. 117. (képpel), p. 120.

Bartha Lajos: A szentendrei napóráról. = Dunakanyar, 1979. 3. sz. pp. 30–33. (képpel)

Bartha Lajos: Kincs a toronypilléren. = Esti Hírlap, 1979. aug. 17.

Tahin Gyula: Szentendre. Bp., 1981. p. 7. (képpel)

Bartha Lajos: Védelmet kér az időmérő pálca. = Esti Hírlap, 1982. jún. 7. p. 4.

Cseke László: Duna-kanyar. Bp., 1982. p. 48.

Karlovits Károly: Az időmérés története. Bp., 1984. p. 6, 15.

Sándyné Wolf Katalin: Szentendre. Bp., 1985. p. 77.

Bartha Lajos: Napórákra vadásztunk. = Turista Magazin, 1990. 11. sz. pp. 18–19. (képpel)

Buka Adrienne: Középkori fali napórák Magyarországon. In: Technikatörténeti Szemle XXI. 1994–95. Bp., 1995. pp. 103–106. (képpel)

Katona Gyuláné Szentendrey Katalin: A szentendrei katolikus egyház és plébánia története 1002–1992. Szentendre, 1996. p. 114. (kép a hátsó borítón)